

GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZA

04/06/2021

İNSANOĞLUNUN BİLİLEN İLK İMZASI:

Bilinen en eski insan ismi Kushim'dir. Bunu nereden mi biliyoruz? Çünkü Kushim, MÖ. 3100 yılında bir Sümer kil tabletinin üzerine "imzasını" atmıştır.

Kushim'in altına imzasını attığı kil tablette şöyle yazmaktadır: "26.089 birim arpa 37 ayda teslim alındı. Kushim."

Yapılışından bu yana yaklaşık 5.000 yıl geçmiş olmasına rağmen, bu kil tabletin bir "makbuz" niteliğinde olduğunu ve kimin tarafından düzenlediğini "imza" sayesinde biliyoruz.

Çivi yazısıyla atılan insanoğlunun bildiğimiz en eski imzasından bu güne kadar geçen sürede balmumu mühürden, parmak izine, el yazısından elektronik imzaya kadar hangi şekli olursa olsun imza, kişinin iradesini ve kimliğini belirtmesi bakımından hukuk sistemleri için değerini hiç kaybetmemiştir.

HUKUKSAL AÇIDAN İMZA:

İrade beyanında bulunan kişinin kimliğini teşhise ve irade beyanı içeren metnin imza sahibi tarafından kabul edildiğini tespiti yarayan işarete imza denir.

İmza, üstünde yazılı beyanın, imzalayan için bağlayıcı olduğunu, sonradan yapılan ekleme veya değişikliklerin ise bağlayıcı olmadığını, üzerindeki metnin imza sahibinin iradesiyle ve eksiksiz olarak yazıldığını gösterir.

Bu tanımlarda görüleceği üzere imzanın, "kimlik tespiti" ve "sonlandırma" fonksiyonları vardır.

Türk Borçlar Kanunu'na göre: İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. El yazısı, kişiye özgüdür ve sahibinin biyometrik özelliklerini taşır. Bu yönüyle el yazısıyla imza, kimlik tespiti fonksiyonunu rahatlıkla sağlar.

İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır.

Görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir.

İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.

El yazısıyla imzanın muhatabın, Noterin veya resmi memurun huzurunda atılması en güvenli yöntemdir. Ancak bilgisayar ve internetin hayatımızda geniş yer tutması, bir araya gelmeden elektronik ortamda güvenli şekilde sözleşme yapma ihtiyacı doğurmuştur.

Elektronik ortamda sözleşme kurulmasını güvenli hale getirmek, bir sözleşmenin sadece elektronik ortamda yapılmış olmasından dolayı geçersiz olmasını engellemek için "güvenli elektronik imza" ortaya çıkmıştır.

GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZA:

Ülkemizde 2004 yılında yürürlüğe giren Elektronik İmza Kanunu'na göre güvenli e-imza:

- Münhasıran imza sahibine bağlı olan,
- Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan,
- Güvenli imza oluşturma aracıyla oluşturulan,
- Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğini tespiti yarayan ve
- İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan e-imzadır.

Bir e-imzanın "güvenli" sayılması için bir "Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı" (ESHS) tarafından verilen nitelikli elektronik sertifikası olmalıdır. Bu sertifika, e-imza sahibinin internet üzerinde kimliğini ispatlayan elektronik kayıt olup adeta e-imza sahibinin nüfus cüzdanıdır.

Kurulması ve denetimleri kanunla sıkı şartlara bağlanmış olan ESHS'den alınan nitelikli elektronik imza sertifikası, güvenli e-imza sisteminin en önemli parçasıdır.

Güvenli e-imza,

- Nitelikli elektronik sertifika sayesinde kullanan kişinin kimliğini belirleme,
- Metnin içeriğini ve kabul iradesini belirleme,
- İmzalanan metnin bütünlüğünü garantileme,
- Zaman damgası fonksiyonu sağlar.

Parmak izi veya retina taraması gibi biyometrik kimlik doğrulama sistemleri kullananlara “biyometrik güvenli e-imza”; çeşitli algoritmalar ve yazılımlarla açık anahtar sistemini kullananlara “sayısal güvenli e-imza”; mobil iletişim cihazları ve cep telefonlarıyla çalışanlarına “mobil güvenli e-imza” denir.

Gündelik hayatımızda çoğunlukla kullanılan sayısal güvenli e-imza, bu çalışmamızda daha detaylı işlenecektir.

Sayısal Güvenli E-İmza: Matematiksel formüller ve şifreleme programları kullanılarak üretilen güvenli e-imzadır.

“Açık Anahtar Altyapısına” dayanan bu sistemde, kimlik tespiti sağlayan “açık anahtar” ile şifreleme sağlayan “özel anahtar” olmak üzere bir çift anahtar seti bulunur.

Bu anahtar seti, e-imza sahibinin resmi kimlik belgelerinden kimlik tespiti yapan ESHS tarafından verilir.

Herhangi bir kopyası olmayan bu anahtarlar, “elektronik imza oluşturma ve doğrulama aracına” yüklenebilir. Genellikle usb bellek biçiminde olan e-imzalama aracının kullanımı çok basittir. Ancak kullanıcı fark etmese de arka planda işleyen sistem oldukça karmaşıktır.

Sayısal elektronik imzalama sistemi şöyle işler: Elektronik ortamda bulunan belge, “hash” adı verilen sabit uzunlukta sayısal değere dönüştürülür. Metnin hash değeri tektir ve belge üzerinde yapılan en küçük değişiklik dahi hash değerini tamamen farklı hale getirir.

Bu hash değeri, göndericinin özel anahtarıyla şifrelenerek anlaşılmasız hale getirilir. Esasen elektronik imzalama, bu şifreleme işlemidir.

Şifrelenmiş hash değeri, göndericinin açık anahtarı ile birlikte metne eklenerek karşı tarafa gönderilir.

Şifrelenmiş hash değerini, göndericinin açık anahtarını ve yazılı metni alan karşı tarafın bilgisayarında, öncelikle şifrelenmiş hash değeri göndericinin açık anahtarıyla deşifre edilir. Böylece göndericinin kimliği tespit edilmiş olur ve göndericinin sertifikasıyla ilgili tüm bilgilere erişilebilir. Buna “doğrulama işlemi” denir.

Sonra, yazılı metnin hash değeri, alıcının sistemi tarafından da oluşturulur. Gönderilen hash değeri ile alıcının oluşturduğu hash değeri aynıysa metin üzerinde bir değişiklik yok demektir.

Açık anahtarın şifreli hash değerini deşifre etmesi imzanın kimlik tespiti fonksiyonunu; metnin hash değerinin yeniden oluşturularak mukayesesi ise doğrulama fonksiyonunu sağlar.

Aynı metin, alıcı tarafından da nitelikli elektronik sertifikalı e-imzayla imzalandığında tamamen elektronik ortamda oluşturulmuş tarafların bir araya gelmeden hukuken geçerli şekilde imzaladıkları bir belge haline gelir.

Bir tarafın el yazısıyla imzaladığı bir metin diğer tarafça tarayıcı yardımıyla elektronik ortama aktarılarak elektronik olarak imzalanabilir.

Mobil Güvenli E-İmza: Mobil iletişim ortamındaki güveni temin etmek için üretilmiş dijital imzadır. Mobil imzada cep telefonuna ESHS tarafından onaylanmış bir sim kart takılmaktadır. Bu sim kart imzalama aracı olarak; akıllı telefon ise kart okuyucudur.

Biyometrik Güvenli E-İmza: Kullanıcının biyometrik özellikleri kullanılarak oluşturulan elektronik imzadır. Parmak izi, retina, avuç içi tarama veya klavye vuruş hızı, ses tonu, dudak hareketleri gibi özellikler, dijital imza teknolojisini destekleyici nitelikte giriş kontrolleri sırasında şifre yerine veya şifre ile birlikte kullanılabilir.

E-İMZANIN DELİL NİTELİĞİ:

- Türk Borçlar Kanunu m.15 ve Elektronik İmza Kanunu m.5 gereği, güvenli elektronik imza, el yazısıyla imzanın hukuki sonuçlarını doğurur.
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m.199 gereği uyuşmazlık konusu olguları ispatlamaya elverişli elektronik ortamdaki veriler de “belge” kabul edilir.
- Senet, bir olgunun delilini teşkil etmek üzere bir kişi tarafından imzalanan ve imzalayanın aleyhine delil teşkil eden yazılı belgedir.
- HMK. m.205/2 gereği senedin diğer şartlarını taşıması koşuluyla “usulüne göre güvenli elektronik imzayla oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir, yani aksi ispat edilinceye kadar kesin delil olarak kabul edilir.

HUKUKİ SÜREÇLERDE ESHS’LERİN KATKILARI:

- Güvenli e-imzayla imzalanan elektronik verilerin üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği ve kaydedildiği zamanlar, ESHS tarafından kaydedilir. Buna “zaman damgası” denir.
- Güvenli e-imzayla imzalanmış bir elektronik veride sonradan değişiklik yapıp yapılmadığı ESHS vasıtasıyla tespit edilebilir.
- İmza oluşturma verisinin kopyası alınmaz. Bu yönüyle e-imza münhasıran imza sahibine ait kılınmaya çalışılmıştır.
- Yabancı bir ülkede kurulu ESHS’den alınan sertifika, Türkiye’de kurulu ESHS’lerden biri tarafından kabul edilmişse nitelikli elektronik sertifika sayılır.
- Nitelikli elektronik sertifika, sahibinin iflası, vefatı veya gaipliği durumunda ESHS tarafından iptal edilir.
- ESHS, elektronik sertifikadaki bilgilerin doğruluğuna güvenerek işlem yapan kişilerin maddi zararlarından sorumludur.

TÜZEL KİŞİLER YÖNÜNDEN GÜVENLİ E-İMZA:

Tüzel kişilerin güvenli elektronik imza sahibi olması mümkün değildir. Ancak tüzel kişileri temsil yetkisine sahip gerçek kişilerin güvenli elektronik imza kullanarak tüzel kişi adına işlem yapmaları mümkündür.

Bu şekilde üretilen güvenli e-imza sertifikalarına gerçek kişinin adı soyadı ile birlikte temsil ettiği tüzel kişinin unvanı da yazılır.

Tüzel kişileri temsil eden gerçek kişilerin kullanım alanı ve iç yönergelerdeki gibi varsa maddi üst sınırın miktarı da sertifikaya eklenebilir.

Böylece hukuki işlem yapan 3. kişilerin e-imza sahibin işlem sınırını bilmesi ve daha güvenli işlem yapılması sağlanır.

E-İMZYLA İŞLEM YASAKLARI VE İSTİSNALARI:

- Resmî şekle tabi (taşınmaz satışı gibi) işlemler e-imzayla yapılamaz. Noterlerin yaptığı resmi şekle tabi işlemlerin e-imzayla yapılabilmesi bu kuralın istisnasıdır.
- Özel bir merasime tabi (nikah veya resmi vasiyetname gibi) işlemler e-imzayla yapılamaz.
- Banka teminat mektupları dışındaki (kefalet gibi) teminat sözleşmeleri e-imzayla yapılamaz.
- Poliçe, bono, çek ve benzeri kambiyo senetlerinin düzenlenmesi ve cirosu e-imzayla yapılamaz. Ancak konişmento, taşıma senedi ve sigorta poliçeleri e-imza ile düzenlenebilir.

SON SÖZ:

Ya bir iki satır,
Ya bir imza,
Bazen çok şeydir,
Çok şey anlatır.
Yaşadığınızdan arta kalan,
Ya bir iki satır,
Ya bir imza. (Şair Ayşe Okur)

TİLEGAL AVUKATLIK BÜROSU